

דרך אפרתה

ביטאון המכללה האקדמית
להכשרת מחנכות – אפרתה

ט-י

עורכים: ישראל רוזנסון, ציון עוקשי

תשס"א 2001

הוצאת מכללת אפרתה, רח' בן יפונה 17, ירושלים

תוכן העניינים

5	לגיליון הכפול – העורכים
7	ד"ר צבי גסטורט – 'על הוראת המקרא במכללת אפרתה' – דברי פתיחה ראש המכללה
	חטיבה א: מפרשנות והגות במקרא להוראת מקרא
13	אראלה ידגר – העיונים' של נחמה ליבוביץ כדגם לשיעור תנ"ך
39	ד"ר ציון עוקשי – דיברה תורה כלשון בני אדם – גלגולי הביטוי ותכניו
61	יצחק רוזנברגר – מבנים ספרותיים כמבטאים משמעות חינוכית-מוסרית
79	אביה הכהן – האמנם אחד היה ישעיהו?
89	ד"ר יוסי שפנייר – הסיוור המקראי
115	חני בן-גד (ברוכים) – שתי כתובות מפורסמות מתקופת המקרא – ניתוח והשוואה רעיונית
127	מירי לוי – פרשנות בעלי המוסר למקרא
	עיון ב'דמות המקראית' – כיצד?
141	שולמית שמש – שלוש תמונות-עולם בכרמל – הצעה לפיתוח מודל להוראת תנ"ך המעמיד במרכז דילמות קיומיות
149	מרים בנר – הערכת דמות מקראית כמאפיין של פרשנות, והקשר לעולמו של הלומד
155	אביבה ברוכים, חוה בלוך – 'וכל בניך למודי ה'" – על הוראת המקרא בחינוך מיוחד בבית הספר הממלכתי דתי

© כל הזכויות שמורות
למכללה האקדמית להכשרת מחנכות "אפרתה"

ISSN 0793-6397

הודפס בדפוס "אחזה", ירושלים

חטיבה ב: יצירה — בהשראת המקרא

171	ד"ר לאה חוכב	—	יצירות לילדים וזיקתן למקרא
223	ד"ר ישראל רוזנסון	—	ציורים פרשניים — מסה על אמנות הציור כתפיסה פרשנית
245	רות גרינברג	—	בתופים ובמחולות — על המחול במקרא
255	רחל עופר	—	המפגש בגורן הצית את הדמיון — עיון בשירים מודרניים על רות המואבייה כמקרה בוחן לסוגיית השירה הנשית
283	רות וולפיש	—	פרשנות טקסטואלית וקולנועית לסיפור בת יפתח
293	ד"ר ישראל רוזנסון, תמר שורין	—	הסיפור שאינו נגמר על מלך האריות: מסרטי ילדים ללימוד המקרא — אתגר פרשני ורעיוני

לגיליון הכפול

גיליון כפול זה של 'דרך אפרתה' חותם עשרה כרכים, וזו שמחה ראויה לציון. הגיליון הכפול מוקדש לכירור סוגיות בפרשנות המקרא, בהגות הנלווית לפרשנות זו ובדרכי הוראתה; וברוח הזמן כולל הגיליון גם מאמרים על ספרות ואמנות. הספרות והאמנות יוצרות עם המקרא אינטראקציה מעניינת; מחד גיסא הן שואבות ממנו השראה, ומאידך גיסא הן שבות ומשפיעות על דרך ההסתכלות של הקורא במקרא.

המאמרים עוסקים בתחומים מגוונים מאוד, וקורת הגג המקשרת בין המאמרים עולה מתוך זיקתם למטרות החינוכיות של הוראת המקרא. ההתלבטות בכל הקשור להוראת המקרא במוסדות להכשרת מורים היא לחם חוקו של המורה למקרא, וגם של חבריו העוסקים במקצועות אחרים. הדברים נוגעים לשאלות מהותיות ודידקטיות כאחד. בעולם ההולך ונפתח – הן לגישות פרשניות חדשות הן לדרכי הבעה ואמצעי הוראה חדשים – יש צורך להעלות לדיון את השאלות המתעוררות מכך. ראש המכללה ד"ר צבי גסטוירט מקדיש את דברי הפתיחה שלו לדיון קצר בדילמה הערכית המרכזית העולה מהתלבטות זו, כפי שהיא באה לידי ביטוי במערך לימודי המקרא במכללת אפרתה. שאר המאמרים בביטאון זה, כולם של מורי המכללה, מנסים להאיר את פרשנות המקרא והוראתו מצדדים מרעננים נוספים.

הגיליון מחולק לשתי חטיבות:

החטיבה הראשונה עוסקת בפרשנות המקרא ובהוראתו. המאמר הראשון מנתח את שיטתה של נחמה ליבוביץ, המורה הגדולה למקרא. תלמידתה אראלה ידגר דנה ב'עיונים' של נחמה כדגם לשיעור תנ"ך, ובתוך הדיון מתנסחים גם ההבדלים בין 'העיונים' לבין 'הגיליונות' של נחמה. ציון עוקשי עוסק בבעיה עקרונית, הנוגעת לזיקה שבין התכנים האלוקיים הנמסרים בתורה לבין הכלים של שפה אנושית, שבהם מנוסחים אותם מסרים. הדיון נערך תוך כדי מעקב אחר גלגולי הביטוי 'דיברה תורה כלשון בני אדם'.

יצחק רוזנברגר מציג במאמרו 'אמירות' חינוכיות המשתמעות במקרא לא רק דרך המילים אלא גם דרך המבנה הספרותי של יחידות במקרא. אביה הכהן שב ובודק את הנימוקים בעד ונגד 'שעיהו השני', וזיקתם לאמונה הדתית. בביטאון זה כותבות גם שתי סטודנטיות בוגרות של מכללת אפרתה – חני בן גד (ברוכים) ומירי לוי. במאמריהן: 'כתובות במקרא' ו'פרשנות בעלי המוסר' הן מציגות צדדים אחרים של פרשנות מקראית, נושאים אלה הם עיבוד של עבודות סמינריוניות שנכתבו במסגרת המכללה. יש מקום לתחושת סיפוק, שגם סטודנטיות של המכללה מיוצגות באכסניה המכללתית.

שולמית שמש ומרים בנר מציגות שני כיוונים בהערכתה של 'דמות מקראית', מתוך הישענות על ניסיון החינוכי. יוסי שפנייר, איש ארץ ישראל, מדגים במאמרו על הסיור המקראי את שיטתו, המשלבת את השטח עם הכתובים ליחידת הוראה אחת. החטיבה הראשונה של הביטאון מסתיימת במאמר משותף של חוה בלוך ואביבה ברוכים על נושא שלא הרבו לדון בו – הוראת מקרא בחינוך המיוחד.

החטיבה השנייה מציגה פנים מוכרות וחדשות בקריאה של פרקים מקראיים, פנים של יצירה בהשראת המקרא. תחום מוכר הוא תחום הספרות. לאה חובב סוקרת יצירות לילדים וזיקתן למקרא; רחלי עופר משרטטת את דמותה של רות בשירה. תחום פחות מוכר הוא המחול במקרא, ולו מוקדש מאמרה של רות גרינברג.

התחום החדש יחסית, ואולי גם השנוי בוויכוח – קריאת המקרא בעיניים אמנותיות – עולה כאן בשלושה מאמרים: ישראל רוזנסון מציג את הציור כראייה פרשנית ומצרף תמונות של סטודנטיות למעמד הסנה. רות וולפיש מנתחת את סיפורה של 'בת יפתח' בעזרת סרט קולנוע. תמר שורין וישראל רוזנסון עורכים השוואת מוטיבים בין סיפורים מקראיים לבין מה שעולה מסרטי 'ילדים'.

ישראל וציון
העורכים